

УДК 340.13

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛА ПРІОРИТЕТУ НОРМИ З НАЙБІЛЬШ СПРИЯТЛИВИМ ДЛЯ ОСОБИ ТЛУМАЧЕННЯМ ПРИ ПОДОЛАННІ ЗМІСТОВНИХ КОЛІЗІЙ

О. В. Москалюк,
адвокат, кандидат
юридичних наук, асистент
кафедри конституційного
права юридичного
факультету Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

Колізії норм права потребують подолання в юридичній практиці, тобто зумовлюють необхідність здійснити вибір однієї з двох норм, які перебувають в суперечності, з метою вирішення конкретних правових ситуацій. Для цього вдаються до колізійних норм або вироблених теорією права колізійних принципів. Для подолання змістовних колізій традиційно використовується відомий ще з часів римського права колізійний принцип *lex specialis derogat generalis* (лат. «спеціальний закон відмінняє (витісняє) загальний закон»).

Нагадаємо, що суть змістовної колізії полягає в тому, що *на врегулювання одних суспільних відносин претендують загальна і спеціальна норми*. Загальна норма врегулює суспільні відносини в цілому, спеціальна норма встановлює певні особливості порівняно з загальною, тобто врегулює вужче коло суспільних відносин. Проте застосування колізійного принципу «спеціальної норми» не завжди дає змогу вирішити складні змістовні колізії, зокрема у випадку колізії спеціальних норм. Така колізія виникає, коли правовідносини одночасно регулюються двома або більше спеціальними нормами: норми є частково загальними, а частково – спеціальними одна по відношенню до одної. В юридичній літературі висловлюються різні точки зору щодо засобів подолання таких колізій. В. Коваль, розглядаючи питання колізії спеціальних норм Господарського та Цивільного кодексів, пропонує долати такі колізії шляхом встановлення нормативно-правового акта, який може бути визначений як спеціальний. Таким чином, саме спеціальний характер нормативно-правового акта і буде мати вирішальне значення при подоланні колізії спеціальних норм [1, 106].

В теорії права для подолання колізій спеціальних норм пропонується використовувати інші критерії. До них, зокрема, відносять: 1) особливості, властиві застосуванню норм права залежно від їх галузевої належності; 2) застосовується пізніше видана норма; 3) застосовується норма, яка точніше регулює відповідні відносини, іншими словами, застосовується більш спеціальна норма [2, 66; 3, 18].

Не заперечуючи можливості використання вказаних вище критеріїв для подолання колізій спеціальних норм, в межах даної статті вважаємо за необхідне проаналізувати такий спосіб подолання колізій спеціальних норм, як *правило про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням*. Теоретично можливість використання такого правила при подоланні колізій спеціальних норм пояснюється принципом правової визначеності, який вимагає від правозастосовного органу у випадку неточності, недостатньої чіткості, суперечливості норм позитивного права тлумачити норму на користь невідладного суб'єкта (якщо однією зі сторін спору є представник держави або органу місцевого самоврядування) [4, 117]. Якщо держава не здатна забезпечити видання зрозумілих правил, то саме вона і повинна розплачуватися за свої прорахунки [5, 185].

Крім того, аналіз можливості використання цього правила подолання колізій є **актуальним** з огляду на те, що принцип правової визначеності традиційно розглядається в юридичній літературі як такий, що спрямований на реалізацію принципу верховенства права, проголошеного в ст. 8 Конституції України.

Стаття присвячена аналізу можливості використання правила пріоритету норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням з метою подолання змістовних колізій. Досліджено нормативні підстави для застосування такого правила та судову практику.

Ключові слова: змістовна колізія, колізія спеціальних норм, тлумачення норм права, принцип верховенства права

Використання правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням є традиційним для кримінального права. Зокрема, у випадку конкуренції спеціальних норм Особливої частини Кримінального кодексу (далі за текстом — КК) при кваліфікації злочину¹, одна з яких передбачає пом'якшуючу обставину (а отже містить менш сувору санкцію), а інша — обтяжуючу (більш сувору санкцію), пріоритет надається першій. Як зазначає Б. Курінов, ґрунтується це правило на принципі гуманності кримінального закону, згідно з яким усі сумніви тлумачаться на користь звинуваченого [6, 20–28]. Наприклад, у випадку умисного вбивства, вчиненого особою в стані сильного душевного хвилювання, яке одночасно було вчинене з особливою жорстокістю в конкуренції (колізії) між собою перебувають п. 4 ч. 2 ст. 115 КК («умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю») та ст. 116 КК («умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання») [7]. Обидві норми є спеціальними стосовно норми ч.1 ст. 115 КК (умисне вбивство). Так само ці норми є спеціальними стосовно одна одної, оскільки норма ст. 116 КК є спеціальною стосовно норми п. 4 ч. 2 ст. 115 КК в частині кваліфікуючої ознаки «вчиненого в стані сильного душевного хвилювання», а норма п. 4 ч. 2 ст. 115 КК — в частині кваліфікуючої ознаки «вчинене з особливою жорстокістю». У правозастосовній практиці в такому випадку обирається та правова норма, яка передбачає менш сувору відповідальність — ст. 116 КК України [8].

Це правило може використовуватися і для подолання колізій спеціальних норм в інших галузях публічного права. Тривалий час в юридичній літературі як нормативна підстава застосування правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням розглядалася ст. 4.4.1. Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» [9, 43; 10], яка передбачала, що у разі, коли норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, унаслідок чого є можливість прийняття рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення в межах апеляційного узгодження приймається на користь платника податків [11]. Втім, суди практично не використовували цю норму з метою подолання колізій в податковому законодавстві, а в тих випадках, де в першій інстанції приймали відповідні рішення на користь платника податків, згодом вони скасовувалися вищестоящими судами.

¹ В кримінальному праві традиційно використовується термін «конкуренція». Однак змістовні характеристики «конкуренції кримінально-правових норм» і «колізії норм права» дозволяють нам розглядати ці явища як тотожні.

На сьогодні нормативною підставою для застосування правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням є ч. 7 ст. 4 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [12] та п.п. 4.1.4., 56.21 Податкового кодексу України (далі за текстом — ПК). Зокрема, п. 56.21 ПК передбачає, що у разі, коли норма Кодексу чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі ПК, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків [13]. Фактично ця норма відтворює розглянуті нами вище положення Закону «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами», але, на відміну від положень Закону, норма ПК починає використовуватися судами як спосіб подолання колізій, приклади чого ми наведемо нижче.

Враховуючи те, що згідно зі ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [14] та ст. 8 Кодексу адміністративного судочинства України [15], застосування правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням може бути здійснене також шляхом використання практики Європейського суду з прав людини. З цього погляду показовим є остаточне рішення Європейського суду з прав людини в справі «Щокін проти України», в якому Суд дійшов висновку про порушення прав заявника, гарантованих статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, по-перше, в зв'язку з тим, що відповідне національне законодавство не було чітким і узгодженим та, відповідно, не відповідало вимозі «якості» закону і не забезпечувало адекватність захисту від свавільного втручання у майнові права заявника; по-друге, національними органами не була дотримана вимога законодавства щодо застосування підходу, який був би найбільш сприятливим для заявника — платника податку, коли у його справі національне законодавство припускало неоднозначне трактування [16].

Нам видається, що правило про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням може використовуватися і в інших галузях публічного права. Нормативною підставою можуть бути положення Конституції України. Як зазначає О. Уварова, вимога щодо надання у випадку суперечливості приписів чинного законодавства тлумаченню на користь невідного суб'єкта може бути обґрунтована через звернення до ст. 57 Конституції України, яка гарантує кожному право знати свої права і обов'язки. Суперечливе й недосить чітке формулювання нормативних приписів нівелює таку гарантію [4, 118].

Очевидно, що застосування правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням в публічному праві може бути обґрунтоване ст. 8 Конституції України, яка закріплює принцип верховенства права, а також ч. 1 ст. 8 КАС України, яка передбачає, що суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого, зокрема, людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [18].

Дійсно, вибір правової норми при колізії спеціальних норм повинен здійснюватися з урахуванням змістовної відповідності нормам Конституції, оскільки саме Конституція, встановлюючи принципи права, визначає правові критерії цінності в суспільстві. Побудова системи цінностей не може бути пояснена засобами формальної логіки. За своїм значенням система правових цінностей виступає сукупністю своєрідних правових аксіом, тобто певних вихідних положень, які не потребують доведення. Тому при подоланні колізій спеціальних норм та вирішенні питання, яка норма має застосовуватися, слід виходити із системи цінностей, закладених Конституцією.

Фундаментом системи цінностей виступає положення ст. 3 Конституції України: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Фактично ця норма встановлює правову аксіому і формує критерії цінності, які повинні відображатися в правових нормах. Вважаємо, що ці критерії також повинні використовуватися при подоланні колізій. З позицій формальної логіки ці критерії не можуть бути пояснені, однак, за умови формального закріплення відповідних цінностей в положеннях Конституції, цінності повинні виконувати в тому числі і безпосередньо регулюючу функцію, що конкретизується і в процесі подолання колізій в публічному праві як орієнтир при прийнятті рішень: якщо людина визнається найвищою соціальною цінністю, то подолання колізій в правових відносинах держава – особа повинно здійснюватися з максимальним захистом прав особи.

На користь застосування запропонованого нами обґрунтування правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням свідчить також одна з постанов Конституційного Суду РФ. Розглядаючи колізію між рівними за юридичною силою законами (Кодексом про адміністративні правопорушення та Законом «Про застосування контрольно-касових машин при здійсненні грошових розрахунків з населенням»), Конституційний суд РФ вирішив її шляхом системного тлумачення ст. 2 Конституції РФ (за своїми змістовними характеристиками вона є тотожною ст. 3 Конституції України) та шляхом застосування принципу гуманізму як критерію розв'язання колізій норм права (в межах цього рішення вживається поняття «принцип гуман-

ності закону в правовій державі»). Таким чином, пріоритет був наданий нормі Кодексу про адміністративні правопорушення як такій, яка встановлювала більш м'який захід відповідальності за вчинене правопорушення [17].

Виходячи з викладеного, вважаємо, що ще одним правилом подолання колізій спеціальних норм може бути правило: у випадку колізії зобов'язуючої або забороняючої норми з уповноважуючою нормою пріоритет повинен надаватися саме уповноважуючій нормі. Як слушно зауважує В. Шафіров, норми-заборони і зобов'язуючі норми ієрархічно підпорядковані уповноважуючим нормам як нормам, в яких з найбільшим ступенем вираженості проявляється загальнолюдський вимір права, оскільки саме уповноважуючі норми надають особі можливості вільного розвитку, задоволення своїх потреб, інтересів, благ. Через уповноважуючі норми розкривається потенціал права як засобу задоволення потреб особи в сучасному зорієнтованому на загальнолюдські цінності суспільстві [18]. Пріоритет уповноважуючих норм над забороняючими та зобов'язуючими нормами у випадку колізії спеціальних норм відповідатиме людиноцентристському підходу, закладеному в ст. 3 Конституції України.

Це правило може також використовуватися і в галузях права, які традиційно не належать до галузей публічного права. Наприклад, І. Альоніна пропонує для подолання змістовних колізій в трудовому праві використовувати принцип: якщо інше не передбачено законодавцем, пріоритет повинен надаватися нормі з максимальним рівнем забезпечення прав людини. І лише вторинним відносно цього правила І. Альоніна вважає загальне правило про пріоритет спеціальної норми над загальною [19, 81–82].

Хоча такий підхід викликає суттєві заперечення як універсальний засіб подолання змістовних колізій в трудовому праві, оскільки в більшості випадків законодавець свідомо створює такі змістовні колізії, розраховуючи, що в процесі правозастосування вибір правової норми відбудеться шляхом надання пріоритету спеціальній нормі, однак для подолання колізій спеціальних норм в трудовому праві таке правило може цілком використовуватися. Не може воно застосовуватися як універсальний засіб подолання змістовних колізій і в податковому праві, але може бути придатним для подолання колізій спеціальних норм.

Втім, варто звернути увагу, що в правозастосовній практиці колізії спеціальних норм в трудовому праві розв'язуються виходячи з інших критеріїв. Зокрема, відповідно до абз. 3 ч. 1 ст. 43-1 Кодексу законів про працю України (далі за текстом – КЗпП) розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу без згоди виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) допускається у випадку звільнення із суміщуваної роботи у зв'язку з прийняттям на

роботу іншого працівника, який не є сумісником [20]. Згідно з ч. 3 ст. 184 КЗпП звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (до шести років — ч. 6 ст. 179), одиноких матерів за наявності дитини віком до чотирнадцяти років або дитини-інваліда з ініціативи власника або уповноваженого ним органу не допускається, крім випадків повної ліквідації підприємства, установи, організації, коли допускається звільнення з обов'язковим працевлаштуванням. В правозастосовній сфері постає питання: чи може бути розірваний трудовий договір з одинокою матір'ю, яка має дитину віком до 14 років, з ініціативи власника підприємства у випадку, коли така мати працює за сумісництвом у зв'язку з прийняттям на роботу іншого працівника, який не є сумісником. Розглядаючи аналогічну справу, суд дійшов висновку, що норма ст. 184 КЗпП України щодо недопустимості звільнення з роботи одиноких матерів не поширюється на осіб, які працюють за сумісництвом, оскільки зазначені гарантії встановлені з метою збереження заробітку за одинокою матір'ю як особою, в сім'ї якої немає інших осіб із самостійним заробітком, а в разі роботи за сумісництвом такий заробіток зберігається за місцем основної роботи [21]. Фактично судом в цьому випадку для вирішення справи був застосований телеологічний спосіб тлумачення, який передбачає необхідність з'ясування цілей правових норм з метою здійснення тлумачення. Водночас нам видається, що при з'ясуванні цілей правових норм в трудовому праві також необхідно виходити з положень ст. 3 Конституції України, якій якраз і відповідає принцип пріоритету норми з максимальним рівнем забезпечення прав людини. Тому вказана колізія, на нашу думку, має вирішуватися шляхом застосування ч. 3 ст. 184 КЗпП України.

Ще одним способом подолання колізії спеціальних норм, в основі якого лежить правило про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням, є принцип найкращого забезпечення прав дитини. Цей принцип може використовуватися при подоланні колізії спеціальних норм у так званому ювенальному праві. Як вказує Н. Крестовська, принцип найкращого забезпечення прав дитини утверджений Конвенцією про права дитини: «в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, чи здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню прав дитини». Це положення Конвенції про права дитини поширює свою дію на всі види правової діяльності всіх суб'єктів права, в тому числі — і на правотлумачну [22].

На завершення розгляду питання подолання змістовних колізій вважаємо за необхідне розглянути ще одну правозастосовну ситуацію. Йдеться, зокрема, про проблему подолання колізії між

нормами, які прийняті в один час, містяться в одному акті і не перебувають між собою у співвідношенні «загальна—спеціальна», а також не можуть розглядатися як спеціальні норми. Таку колізію можна умовно іменувати колізією загальних норм. Прикладом подібної колізії може бути невідповідність між п. 56.18 і п. 56.19 ПК України у питанні щодо строків на оскарження в суді податкового повідомлення-рішення або іншого рішення контролюючого органу про нарахування грошового зобов'язання, якщо платником податків до подання позовної заяви проводилася процедура адміністративного оскарження. Очевидно, що така колізія повинна розв'язуватися шляхом застосування правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням.

Показово, що саме такий підхід до розв'язання цієї колізії був обраний Вищим адміністративним судом України. Як зазначається в Листі ВАС України від 10 лютого 2011 р. № 203/11/13-11, п.п. 56.18 та 56.19 ст. 56 ПК містяться в одному і тому самому нормативно-правовому акті, прийняті одночасно і регулюють ті самі відносини. Тому суперечність між ними не може бути розв'язана за рахунок застосування загально визначених прийомів тлумачення законодавчих норм (надання переваги нормі, яку прийнято пізніше або яка є спеціальною). У цій ситуації судам слід керуватися п. 56.21 ст. 56 ПК (норма, яка встановлює правило пріоритету норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням в податковому праві). Тому при прийнятті позовної заяви від платників податків про оскарження податкових повідомлень-рішень та інших рішень про нарахування грошових зобов'язань суди повинні вирішувати питання на користь платника податків і застосовувати п. 56.18 ст. 56 ПК, який передбачає більш тривалий строк для звернення до суду (1095 днів), ніж п. 56.19 цієї ж статті (один місяць) [22].

Висновок. Таким чином, застосування правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням з метою подолання змістовних колізій в публічному праві має здійснюватися шляхом системного тлумачення положень чинного законодавства з обов'язковим використанням ст. 3 Конституції України, яка закріплює правові цінності, покладені в основу формування всієї правової системи України, а також ст. ст. 8 та 57 Конституції України. Теоретичним обґрунтуванням такого підходу є принцип правової визначеності та принцип гуманізму. При цьому посилення на ці принципи при обґрунтуванні правозастосовної позиції слід розглядати як один з проявів реалізації принципу верховенства права.

Застосування правила про пріоритет норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням ще потребує належного теоретичного осмислення та практичного впровадження в правозастосовну діяльність. Втім, тенденції, які останнім часом проявляються в наукових публікаціях, у право-

творчій сфері та правозастосуванні переконливо свідчать про те, що правило пріоритету норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням в

майбутньому стане основою для розв'язання подібних випадків колізій норм права.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Коваль В. М. Колізії між нормами господарського права та нормами цивільного права / В. М. Коваль // Вісник господарського судочинства. – 2010. – № 1. – С. 103-111.
2. Сенякин И. Н. Специальные нормы советского права / И. Н. Сенякин. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1987. – 97 с.
3. Арзуманян А. Э. Конкуренция норм российского права: вопросы теории и практики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. Э. Арзуманян. – Саратов, 2009. – 29 с.
4. Уварова О. О. Роль принципів права у процесі правозастосування : дис. ... канд. юрид. наук / О. О. Уварова. – Х., 2009 – 211 с.
5. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія / С. П. Погребняк. – Х. : Право. – 240 с.
6. Куринов Б. А. Квалификация при совокупности преступлений и конкуренции уголовно-правовых норм / Б. А. Куринов // Вестник Московского университета ; сер. 11: Право. – 1983. – № 2. – С. 20-28.
7. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
8. Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2 // Інформаційний сервер Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua>
9. Пришва Н. Ю. Колізії у фінансовому законодавстві: поняття, причини виникнення / Н. Ю. Пришва // Наукові записки Нац. ун-ту «Кієво-Могилянська академія». – 2003. – Т. 21: Юридичні науки. – С. 42-44.
10. Погребняк С. П. Колізії в законодавстві України та шляхи їх переборення : дис. ... канд. юрид. наук / С. П. Погребняк. – Х., 2001. – 201 с.
11. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 10. – Ст. 44.
12. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389.
13. Податковий Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
14. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.
15. Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.
16. Остаточне рішення Європейського Суду з прав людини, справа «Шокін проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/sprava-shokin-proti-ukrayini-doc46346.html>
17. Постановление Конституционного Суда РФ от 12 мая 1998 г. № 14-П «По делу о проверке конституционности отдельных положений абзаца шестого статьи 6 и абзаца второго части первой статьи 7 Закона Российской Федерации от 18 июня 1993 года «О применении контрольно-кассовых машин при осуществлении денежных расчетов с населением» в связи с запросом Дмитровского районного суда Московской области и жалобами граждан» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.consultant.ru/online/base/?req=doc;base=LAW;n=18728>
18. Шафиров В. М. Естественное-позитивное право: введение в теорию : монография / В. М. Шафиров. – Красноярск: ИЦ КрасГУ, 2004. – 345 с.
19. Аленина И. В. Коллизии в трудовом праве : дисс. ... канд. юрид. наук / И. В. Аленина. – Томск, 2003. – 219 с.
20. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1971. – № 50. – Ст. 375.
21. Рішення Апеляційного суду м. Києва від 31 січня 2008 р. у справі №22-10308 (реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 4807953) // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.reyestr.court.gov.ua
22. Крестовська Н. Забезпечення якнайкращих інтересів дитини як принцип тлумачення норм ювенального права / Н. Крестовська // Актуальні проблеми тлумачення і застосування юридичних норм : зб. статей учасників міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті П. О. Недбайла (28-28 березня 2008 р.). – Львів : Юрид. фак. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2008. – С. 32-34.
23. Щодо однакового застосування адміністративними судами окремих приписів Податкового кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України : Інформаційний Лист Вищого Адміністративного Суду України від 10 лютого 2011 р. № 203/11/13-11 // Офіційний інтернет-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>

Москалюк А. В. Применение правила приоритета нормы с наиболее благоприятным для лица толкованием при преодолении содержательных коллизий

Статья посвящена анализу возможности использования правила приоритета нормы с наиболее благоприятным для лица толкованием с целью преодоления содержательных коллизий. Исследованы нормативные основания для применения данного правила и судебная практика.

Ключевые слова: содержательная коллизия, коллизия специальных норм, толкование норм права, принцип верховенства права

Moskalyuk Olexandr. Application of the rule of priority of the norm with the most favorable interpretation to the person by resolving the subject-matter legal conflicts

The article considers resolving the subject-matter legal conflicts by applying the principle under which the interpretation most favorable to the person shall prevail. The proper regulations and relevant case-law of courts were studied.

Key words: subject-matter conflict, conflict of special legal norms, interpretation of law, rule of law